

Handläggare: Ulrika Hamrén, vik ekolog

Översiktlig naturbeskrivning S4, Strömma.

Läge och omgivningar

Planområdet Strömma S4 ligger på södra delen av Värmdölandet, ca 9 km öster om Gustavsbergs centrum och 7 km sydost om Hemmesta. I söder ligger Strömma kanal och Fågelbrolandet. Området gränsar i väster till Skeppsdalström och i norr till "Storskogen", det centrala grönområdet på Värmdölandet, vilket är det största sammanhängande skogsområdet i denna del av kommunen. Skogsområdet norr om Strömma S4 är delvis påverkat av rationellt skogsbruk, men har i andra delar en naturskogsartad karaktär, med inslag av värdefulla skogliga *nyckelbiotoper* (områden med höga naturvärden och förutsättningar för rödlistade arter) och *objekt med naturvärde* (klassen under nyckelbiotop, enligt Skogsstyrelsen).

Som del av pågående planarbete har naturen i Strömma S4 inventerats på ett översiktligt sätt för att beskriva och avgränsa värdefulla naturpartier, viktiga såväl för den lokala grönstrukturen i området, som del av de större sammanhängande skogsområdena norr om planområdet.

Naturmarken i området

Inom det kuperade planområdet finns naturpartier mellan fastigheterna, vilka i de flesta fall har en naturskogsartad karaktär med stort inslag av gamla och värdefulla träd, främst tallar, granar och aspar. Hällmarkstallskog dominerar på höjderna, och i lägre liggande partier finns frisk, näringsrik blandskog, med inslag av fuktiga partier. Tomtmarken är varierande, där vissa tomter har stora partier av naturlig vegetation, medan andra har anlagda gräsmattor och hårdgjorda ytor.

I norra delen av planområdet, i slutet av Strömmadalsvägen, finns en skoglig *nyckelbiotop* med höga naturvärden (objekt B på karta 2), i form av en blandskog med stort inslag av gamla träd och värdefull död ved. Huvuddelen av nyckelbiotopen ligger utanför planområdet, men södra delen når in mot Strömmadalsvägen. Även utanför nyckelbiotopens avgränsning finns motsvarande värdefull natur av liknande karaktär.

Mot den lilla sjön Örträsket finns ett större parti naturskog, som närmast sjön utgörs av ett skogligt *naturvärdesobjekt* (objekt A på karta 2). I anslutning till detta objekt, söderut mot Tallbitsvägen, Starvägen och Måsvägen, finns det skogsmark i form av näringsrik barrblandskog och hällmarkstallskog, som också bedöms vara värdefulla (objekt 1, 5 och 6). Sammantaget bildar dessa

skogsmiljöer ett lokalt kärnområde med särskilt värdefull natur. Naturmarken fortsätter västerut utmed en liten bäck och övergår slutligen i en sumpskog mot Kroksjön. Tillsammans skapar naturmarken en lokal grönstruktur mellan Kroksjön och skogsmarkerna kring Örträsket och vidare norr ut. Se karta, figur 2.

Värden och känslighet

Naturmarkens värden inom S4 grundar sig på skogsmarkens naturliga karaktär, med ett påtagligt inslag av gamla träd. Andra värdefulla strukturer såsom död ved, hålträdd, blockiga branter, flerskiktade partier med naturlig föryngring (olika åldrar på träden), ömsom mer öppna respektive skuggiga miljöer, fuktstråk och hållpartier, bildar tillsammans en värdefull skogsmosaik med förutsättningar för en mångfald av skogslevande arter. Skogen är inte opåverkad av människor och har bitvis ett begränsat inslag av död ved, vilket möjligen visar på ett visst mått av ”städning” av markerna. I modern tid har dock området inte påverkats påtagligt av storskaligt rationellt skogsbruk, såsom är vanligt på många andra håll i Stockholmstrakten och landet som helhet.

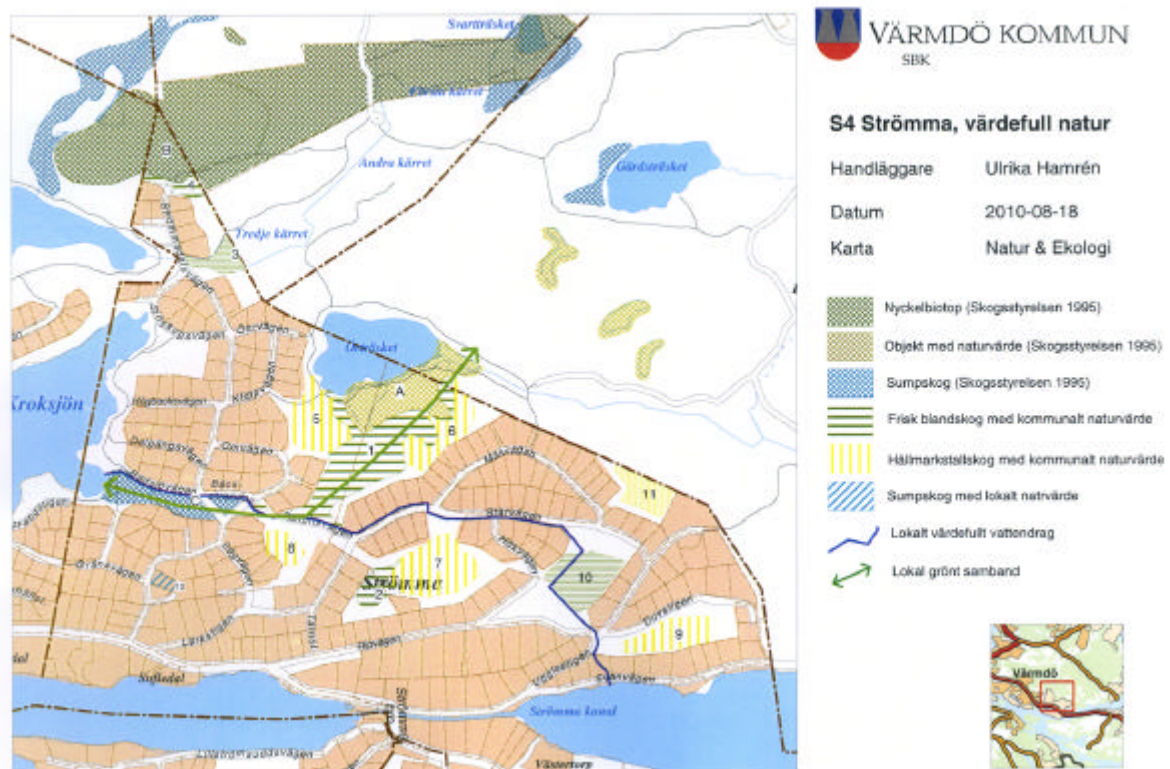

Figur 1. Bilder på frisk, näringsrik barrblandskog i S4, Strömma.

Naturvärdena i området är främst känsliga för avverkning av gamla träd, borttagande av hålträd och död ved, fragmentering (uppstyckning) av sammanhängande skogspartier, sprängning och schakt i blockrika branter eller på hållmarker och förändrad hydrologi i lägre liggande fuktiga partier.

Med beaktande naturvärdena i område kan ur ekologisk synpunkt en försiktig komplettering av bebyggelse vara möjlig, då områdets befintliga tomter generellt sett har ett stort inslag av naturlig vegetation, vilket möjliggör spridning av arter i området och andra ekologiska funktioner. Val av plats bör utföras med hjälp av ekologisk expertis.

Beskrivning av delområden

Figur 3. Kartan visar värdefull naturmark inom S4 planområde med sjön Örträsket i mitten och Kroksjön till vänster. Siffrorna hänvisar till beskrivning nedan.

Objekt med bokstäver representerar tidigare kända naturvärden i området, medan områden med siffror är områden som avgränsats i samband med den översiktliga naturinventeringen.

A. "Objekt med naturvärde" enligt Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering från 1995 (objekt-id:100951091). Skogen utgörs av en näringsrik barrblandskog som är ca 4 hektar stor. Mot Örträsket övergår skogen i en sumpskog som domineras av sälg, björk och al. Skogspartiet är kuperat, men sluttar i huvudsak ned mot Örträsket. Området naturvärden är kopplade till skogens ålder och naturskogsartade struktur, med träd i alla åldersklasser och inslag av riktigt gamla tallar och granar – uppåt 160 år. Troligen har skogen betats historiskt sett, och är

fortfarande öppen och ljus. Området hänger samman med område 2, se nedan, och utgörs ekologiskt sett av samma område.

B. "Nyckelbiotop" enligt Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering från 1995 (objekt-id:100951101). En nyckelbiotop utgör klassen över objekt med naturvärde, och betecknar särskilt värdefulla skogsområden där det förekommer rödlistade (hotade) arter. Nyckelbiotopen i områdets norra del utgör en del av en större nyckelbiotop som sträcker sig utanför S4, mot nordost. Den består av en kuperad barrskog på ca 12 hektar, med höga naturvärden i form av gamla barr- och lövträd, rikligt med värdefull död ved, klippor och block, samt rörligt markvatten. I den del som berör S4 finns bland annat riktigt stora aspar, så kallade "jätteträd" med en diameter på över 120 cm. Områdets mosaik av miljöer ger goda förutsättningar för ovanliga och hotade arter.

C. Sumpskog enligt Skogsstyrelsens flygbildstolkning. Sumpskogen består av lågt liggande mark kring Kroksjöns östra strand och utmed den lilla bäck som rinner genom området. Al, gran och björk dominerar. Socklar vid några av trädens rötter vittnar om att det varit fuktiga förhållande under lång tid, men majoriteten av träden är unga. Enligt uppgift utgjorde sumpskogen tidigare en del av en dammanläggning för kvarnverksamhet, och översvämmades tidvis när kvardammen var fylld. (<http://www.strommadal.se/historia.htm>). Värdet som sumpskog är begränsat och området ser ut att vara på väg att övergå i torrare förhållanden. Med tiden kommer dock fler naturvärden att utvecklas i takt med att träden åldras och tillgången på död ved ökar.

1. Näringsrik barrblandskog med kommunalt naturvärde. Objektet ligger söder om Örträsket och gränsar till område A, se ovan, och är en naturlig fortsättning på detta objekt. Områdets karaktär består av olikåldrig och flerskiktad skog dominerad av gran och tall men med ett stort inslag av lövträd i form av asp, björk och klibbal. Hassel förekommer bitvis, särskilt i en sänka centralt i området. Trädskiktet är luckigt med gamla, grova träd bestående främst av tall och gran, där de äldre barrträden ligger i ett åldersspann mellan 140-160 år. Talticka observeras på en av de äldre tallarna. Detta är en rödlistad art som indikerar gamla och värdefulla tallskogar. De gamla träden har en förhållandevis gles spridning vilket släpper ner solljus till markfloran, som har inslag av signalarter för värdefulla skogsmiljöer, så som vätteros, blåsippan, hässlebrodd och ormbär. Träd med bohål och hackspår efter spillkråka, samt förekomst av barrskogsmesar som svartmes, tofsmes och talltita, visar också på en värdefull barrskogsmiljö.

Figur 3. Örtrik barrblandskog i objekt 1.

2. Mindre parti med barrblandskog med kommunalt naturvärde. Barrskogen angränsar till hållmarkstallskogen (7) och ligger i en sluttning ovanför tomterna utmed Ripvägen. Sluttningen är blockrik och har ett fuktstråk/liten våtmark i mitten. Stående och liggande död ved, inslag av gamla träd, samt närhet till hållmarkerna och branterna i område 7, gör området värdefullt. Signalarten fjällig taggsvamp påträffades i området, vilket signalerar värdefull skog.

Figur 4. En fjälltaggsvamp av släktet *Sarcodon* signalerar värdefulla barrskogsmiljöer.

3. Örrtrik barrblandskog med kommunalt naturvärde och rik markflora.

Objektet ligger i norra delen av området. Rik förekomst av signalarter som myska, tibast, hässlebrodd, ormbär och blåsippan, vilka indikerar en lundartad näringsrik skog med höga naturvärden. Inslag av gamla träd, hålträd och riktligt med liggande värdefull död ved.

4. Örrtrik barrblandskog med kommunalt naturvärde. Objektet ligger i norra delen av området och hör samman med nyckelbiotopen B. Naturen är av liknande karaktär, med inslag av gamla träd och värdefull död ved.

5. Hällmarkstallskog med kommunalt naturvärde. Hällmarkstallskog nära Örträsket, som ansluter till den friska blandskogen i område 1. Inslag av gamla knotiga krattallar med vida kronor och pansarbark vittnar om lång skoglig kontinuitet. Visst inslag av död ved. Blockrika branter.

6. Hällmarkstallskog med kommunalt naturvärde. Som område 5, se ovan.

7. Hällmarkstallskog med kommunalt naturvärde. Området ligger söder om Starvägen och utgörs av en blockrik, sydvänd brant med hällmarkstallskog, inslag av död ved, samt gamla tallar och aspar. Solbelysta hällmarker med gamla tallar och död ved är ofta värdefulla livsmiljöer för många insekter, och utgör potentiellt sett även livsmiljö för hasselsnok. Se bild, figur 5.

8. Hällmarkstallskog med kommunalt naturvärde. Hällmarkstallskog norr om Lärkstigen, av liknande karaktär som övriga områden.

Figur 5. Blockig mark upp mot hällmarker, objekt 7.

9. Hällmarkstallskog med kommunalt naturvärde. Hällmarkstallskog söder om Duvstigen i områdets östra del. Delvis öppen tallskog med gamla tallar.

10. Betad blandskog med kommunalt naturvärde. Högre liggande partier mellan Starvägen och Ripvägen är be vuxna med en betad blandskog med gamla spärrgreniga granar (diameter 80-100 cm), gamla aspar (diameter 60 cm) och tallar (diameter 70-100 cm). Flera hålträd. Den rödlistade arter tallticka påträffades på en gammal tall, vilket indikerar värdefull barmiljö och lång kontinuitet. Här och var finns stubbar från avverkade träd. Det lilla vattendraget rinner genom området. Åkergroda påträffades och i området fanns rikligt med små snäckor.

Norr om objekt 10 finns trädbevuxna beteshagar på fuktig mark. Området ligger mellan Starvägen och Ripvägen i planområdets östra del. Trädskiktet är ställvis tätt och ger mer intryck av betad skog än öppen betesmark. Björk och gran dominerar, men det finns inslag av hassel, hägg, oxel och al. I markskiktet finns arter som frossört, strandklo, vass, svärds lilja, blodrot, topplösa, ekorrbär och ormbär. Enligt uppgift användes delar av den lågt liggande marken tidigare som en kvarndamm för Strömman kvarn (<http://www.strommadal.se/historia.htm>).

11. Hällmarkstallskog med kommunalt naturvärde. Hällmarkstallskog öster om Måsvägen i områdets östra del.

12. Liten sumpskog med gran och al, med lokalt naturvärde. Välutbildade socklar tyder på blöta förhållanden under lång tid. Åkergroda i mer ljusöppna och varma partier, och rikligt med små snäckor. Sumpskogen ligger inne bland tomter och används delvis som kompost för trädgårdsavfall. Inslag av gamla tallar på torrare partier. Stubbar från avverkade träd.

Sjöar och vattendrag

Sjöarna Örträsket och Kroksjön är opåverkade näringsfattiga skogssjöar med god vattenkvalitet. Som sådana är de värdefulla och bör uppmärksammas och skyddas under fortsatt planarbete. Kroksjön beskrivs förr ha utgjort en del av en stor kvarndamm för Strömman Kvarn, vars huvudbyggnader fortfarande står nere vid Strömman kanals östra mynning (<http://www.strommadal.se/historia.htm>).

Genom området löper ett litet vattendrag från Kroksjön i väster, österut, med utlopp i Strömman kanal/Brevikssundet i sydväst. Vattendraget är mycket smalt, och varierar mellan ca 0,5 och ca 1,5 meter. I sin övre del har vattendraget en bäckliknande och naturlig karaktär, med korta partier med strömmande vatten. Närmst Kroksjön omges bäcken av en sumpskog (Skogsstyrelsen). Längre nedströms är vattendraget delvis utträtat och löper genom tomtmark. Lokalgatorna korsar vattendraget på flera platser, och vattendraget går där genom tunnor under vägen. I det lågt liggande partiet med beteshagar, mellan Starvägen och Ripvägen, löper vattendraget åter med naturliga och väl skuggande stränder, för att sista biten ned mot Strömman kanal åter löpa under tomtmark. I början av 1900-talet utgjorde vattendraget en del av en kvarndammanläggning, från vilken spår kan ses vid vattendragets läge vid Tallbitsvägen (<http://www.strommadal.se/historia.htm>).

Figur 6. Litet vattendrag i området, i höjd med Tallbitsvägen.

Vid mynningen är vattnet något mer näringsrikt och har högre pH och alkalinitet än vid dess upplopp vid Kroksjön.

Rimligen finns inga anmärkningsvärda naturvärden eller ovanliga arter kopplade till detta lilla vattendrag, men detta är inte närmare undersökt. I området har dock vattendraget ett lokalt naturvärde, och bör uppmärksammas och skyddas i det fortsatta planarbetet.

Grönstruktur

Utredningsområdet ingår inte i den utpekade regionala grönstrukturen, men angränsar till Nacka-Värmdökilen, Storskogen-Skärmarö kilområde, i norr. Rent fysiskt – ur ekologisk och rekreativ synvinkel – hänger området dock ihop med den regionala grönstrukturen. Spår av älg, rådjur, räv och hare, samt förekomst av skogsfåglarna spillkråka, svartmes och tofsmes visar att skogarna har värden för skogslevande arter, samt har starka ekologiska samband med skogsområdena i norr.

Till viss del finns även skogliga samband åt söder mot Fågelbrolandet, främst för fåglar och andra arter som kan sprida sig genom luften.

Bakgrund

Strömma är ett av kommunens förändringsområden där en omvandling till åretruntboende pågår sedan många år. Kommunen stödjer denna omvandling och Strömma utgör en del av ett av totalt fem prioriterade förändringsområden där planläggning/översyn av gällande planer och utbyggnad av kommunalt vatten och avlopp planeras. I samband med planarbetet ska frågor om styckning, bygggrätt och utformning prövas, liksom kommande behov av service. Frågor som rör

vägarnas utformning och anslutning till väg 222 ska belysas och hantering av dagvatten ska redovisas. Vidare ska detaljplanerna visa hur grönstrukturen kan bevaras och hur andra bevarandevärden ska hanteras.

För området Värmdövik-Herrviksnäs-Strömma som helhet har ett gemensamt planprogram upprättats 2005 (*Program för Värmdövik, Herrviksnäs och Strömma, Fördjupning av översiktsplanen*). Programmet - med beaktande av inkomna synpunkter - kommer att ligga till grund för det fortsatta detaljplanarbetet inom området.

Delområde S4 består idag av ca 300 fastigheter med varierande tomtstorlekar. Inom området finns både planlagd (äldre byggnadsplaner) och icke planlagd mark. Området omfattar fastigheter norr om Stavnäsvägen och Strömma kanal och gränsar i väster mot det redan planlagda delområdet S2. I norr och öster gränsar planområdet till naturmark.

I gällande detaljplaner är stora områden utlagda som natur. Delar av denna mark utgörs av områden med höga naturvärden (nyckelbiotoper och ekologiskt känsliga områden). Det är av vikt att dessa får fortsatt skydd i de nya planerna.

Flera av grönyrtorna (inom planlagt område) omfattas av så kallade paragraf 113§-förordnande. Det innebär man inte kan minska ytan eller ändra användningen till något som inte är till allmän nytta eller till gagn för de boende i området enligt det ursprungliga syftet med förordnandet. För detta krävs dispens som bara kan lämnas av länsstyrelsen, samt samråd med berörda fastighetsägare. Fastighetsägarna kan i så fall ha rätt till kompensation för det nyttjande av marken som med en annan markanvändning går förlorad. (Länsstyrelsen i Stockholm, Klas Klasson)

/Ulrika Hamrén, Vik Ekolog